

Schwierigkeiten und Konflikten?» (S. 356). Ausgehend vom Ordensleben, der Nachfolge Christi und den Gelübden erläutert Abt Stöger den Gedanken der 'communio', wie er beim Erneuerungskapitel des Ordens in Wilten 1968/70 formuliert wurde, der seine sichtbare Ausgestaltung findet in der Liturgie der Stiftskirche und im Apostolat um das Stift als dem spirituellen und seelsorglichen Zentrum der Klostergemeinschaft.

Den Abschluß des Jubiläumsbandes bilden eine Untersuchung von Franz-Heinz Hye über das Wappen des Stiftes Wilten und ein von Klemens Halder zusammengestellter Gemäldekatalog der Abtsportraits und der Gedenkblätter des Konvents (jährliche Gelübdeerneuerung am 24. Dezember). Ein kombinierter Personen-, Orts- und Sachindex erschließt das Gesamtwerk.

Bestechend sind die zahlreichen Abbildungen (290 in Farbe, 200 in Schwarzweiß), verteilt im ganzen Buch: Da ist zum Beispiel die erste päpstliche Bestätigungsurkunde vom 30. April 1138 aus dem Wiltener Archiv, wiedergegeben zuerst im Faksimiledruck, danach in lateinischer Transkribierung und in deutscher Übersetzung (Seite 7-9). Da ist der herrliche Wiltener Kelch (S. 172ff). Da sind die gotischen Tafelgemälde und die vielen barocken Details, die Aufnahmen aus dem Pfarrleben und von der Stiftsliturgie, die vielen Wiltener Pfarrkirchen in der sie umgebenden Bergwelt bzw. Innsbrucker Großstadt. Man kann den Herausgeber, das Stift Wilten, zu einer solch gelungenen Festschrift von bleibendem Wert nur beglückwünschen.

Ludger HORSTKÖTTER, O.Praem.

Het stichtingskroniekje van de Abdij van Berne, ingeleid, uitgegeven en vertaald door H. VAN RIJ, in: *Nederlandse Historische Bronnen*, deel VII ('s-Gravenhage 1987), blz. 87-143, uitgave van het Nederlands Historisch Genootschap; als overdruk, à F. 17.50 nog voorradig bij het archief van de Abdij van Berne.

Het ms., berustend in het archief van Berne, draagt op 3 grote folia van perkament in twee kolommen de tekst van het kroniekje, geschreven door èèn, zeer regelmatige hand in een *littera hybrida* of *bâtarde*, en dateert uit de tweede helft van de 15de eeuw.

De kroniek behandelt eerst de stichtingsgeschiedenis van Berne, breeduit ingeleid door de krijgsverrichtingen van de vrijheer Folcold van Berne, die samen met zijn vrouw Bescela in 1134 zijn kasteel en grondbezit zou schenken aan de abdij van Mariënweerd. Hieraan vooraf wordt de Fehlgründung gemeld door heer Folcold en de reguliere kanunniken van Rolduc, zoals deze ook vermeld staat in de *Annales Rodenses*. De stichting van Berne wordt besloten met de insertie van de tekst van Berne's stichtingsoorkonde van 1134, zijnde een akte van confirmatie van Andreas van Cuyk, bisschop van Utrecht.

Volgt dan, maar steeds meer beknopt en fragmentarisch de opsomming van data betreffende de bouwgeschiedenis, het areaal, de uithoven en wederwaardigheden gedurende de eerste honderd jaren onder de eerste 9 abten van Berne, om precies te zijn tot 1231.

De bewerker H. van Rij, verbonden aan de vakgroep middeleeuwse geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam en bedreven in het uitgeven van middeleeuwse kronieken en vitae, behandelt in de Inleiding (blz. 90-117) alle te onderzoeken aspecten van zo'n manuscript, o.a. de vragen van autograaf of kopie, en van de betrouwbaarheid van alle delen en details, waarbij als conclusie wordt vastgesteld, dat het eerste gedeelte over Folcold's helden- en misdaden en de wijze van stichting in feite slecht controleerbaar is, maar dat het tweede deel daarentegen behoorlijk waarheidsgetrouw is. De *terminus-ad-quem* van het opstellen van de eerste tekst van deze late kopie wordt overtuigend gesteld op het laatstgenoemde jaar 1231.

Na de Inleiding volgt de volledige Latijnse tekst met op de bladzijde ernaast een goede vertaling met voetnoten. Te vermelden valt tenslotte een lange lijst van 72 titels van boeken en artikelen, die in de Inleiding verkort worden aangehaald.

Hoe kort de kroniek ook is — in deze druk slechts 352 regels — en hoe legendarisch het eerste gedeelte ook overkomt, het is belangrijk, dat dit kroniekje, dat nooit in een kritische editie is uitgegeven, nu vakkundig is bewerkt en vertaald.

H. VAN BAVEL, O.Praem.

B. VAN BAVEL, *Drie 15de eeuwse pachtboeken van de abdij Mariënweerd*, Doctoraalscriptie Middeleeuwse Geschiedenis, Rijksuniversiteit Utrecht, 1988, 348 blz. Niet in de handel.

Van de geschiedenis van de voormalige Praemonstratenzer abdij Mariënweerd bestaat tot op heden geen degelijke overzichtsstudie. Het feit dat het archief van deze abdij zeer onvolledig bewaard is gebleven, is ongetwijfeld een van de belangrijkste oorzaken van dit manco. Voor zover de geschiedschrijvers zich met de abdij Mariënweerd hebben beziggehouden, hebben zij vooral de religieuze geschiedenis ervan bestudeerd. Het is daarom verheugend dat een student middeleeuwse geschiedenis van de Rijksuniversiteit Utrecht in het kader van zijn studie onderzoek heeft verricht naar de materiële kanten van het Mariënweerdse abdielven. Een kloeke en goed verzorgde doctoraalscriptie over drie 15de-eeuwse pachtboeken van de abdij Mariënweerd vormt het schriftelijk resultaat van dit onderzoek. Niet alleen met betrekking tot de geschiedenis van Mariënweerd is dit een verheugend feit, maar evenzeer met betrekking tot de economische geschiedenis van het Nederlandse laatmiddeleeuwse platteland. Tot op heden is immers nauwelijks onderzoek verricht naar laatmiddeleeuwse pachtprizen.